

en egenproducerad ram – en redaktion eller studiopublik, men också relativt långa köpta inslag som drar ner kostnaderna.

Dessa olika variabler är sannolika förklaringar till hur SVT lyckats minska kostnaderna per sändningstimme. Hur de värderas är delvis en subjektiv fråga. Är serierproduktioner kvalitativt sämre än singelproduktioner, eller har SVT här åstadkommit en produktivitetsförbättring? Har minskningen i antalet kameror och specialiseringen i teamen lett till en kvalitetsförsämring? Tillför kaféprogram publiken lika mycket som de program de ersatt?

Den ökade kostnaden per tittartimme beror naturligtvis på de vikande tittarsiffrorna. Det kan finnas tre olika förklaringar till denna nedgång. För det första har SVT tappat tittare till de nya kanalerna. 1980/81 hade SVT en monopolställning och inemot 100 % av tittandet. 1993 hade SVT 67 % av tittandet. För det andra leder en utökning av sändningstiden och av antalet tillgängliga kanaler inte till en motsvarande ökning av tittandet. Det går bara att titta på en kanal i taget och det finns gränser för hur mycket tittande publiken vill ägna sig åt. Vi har konstaterat att under perioden 1980–1993 ökade SVT sändningstiden med 77 % och att det totala tillgängliga utbudet av svenska kanaler ökade med 247 %. Samtidigt ökade det totala tittandet med 25 %. Utnyttjandet i publiken av varje timmes TV-utbud har således minskat. 1980/81 tittade i genomsnitt 12 % av befolkningen på varje timme som sändes. 1993 var siffran nere i 4 %. För det tredje leder det ökade utbudet för vissa kategorier till ett minskat eller endast måttligt ökat tittande på andra kategorier. Kategorierna Nyheter och Fakta svarade 1980 för tillsammans 35 % av tittandet. 1993 var andelen nere i 28 %. Den sammanslagna kategorin Fiktion och Nöje (inklusive barn- och ungdomsprogram) gick motsatt väg – från en andel på 49 % av tittandet 1980 till 58 % år 1993. Tittarna lägger inte mindre tid på fakta och nyheter 1993 jämfört med 1980, men så gott som hela ökningen av tittandet har hamnat på Fiktion och nöjesprogrammen.

Måluppfyllelse och effektivitet

I kapitel 3 görs en genomgång av det nuvarande avtalets målformuleringar. Vi kan konstatera att många av målsättningarna är så allmänt formulerade att måluppfyllelsen inte kan mätas. För andra mål skulle måluppfyllelsen kunna mätas, men här saknas underlag eller utgångspunkter och det skulle bli orimligt arbetskrävande att få fram uppgifter. Det gäller t.ex. i vilken mån förhållanden i olika delar av landet speglats, anlitandet av utomstående, mångfald m.m.

En enligt vår bedömning viktig indikator på SVT:s måluppfyllelse, som vi kunnat studera, är utvecklingen av tittarsiffrorna för de olika programkategorierna och SVT:s "marknadsandel". Analysen kompliceras dock av den förändrade utbudssituationen.

I tabell 1.2 redovisas sändnings- och tittarandelar för SVT liksom det genomsnittliga tittandet bland befolkningen per sänd timme och kostnaden per

sändnings- och tittartimme. Redovisningen görs för åren 1980/81 och 1993. Sändningsandelarna 1993 har korrigerats med hänsyn till att TV 3 och Femman ej når mer än 50 % av hushållen. Detta ger SVT en något högre sändningsandel än om de andra kanalernas sändningstid räknats fullt ut.

Tabell 1.2 Vissa nyckeltal för SVT 1980/81 och 1993

Kategori	SVT:s sändningsandel	SVT:s tittarandel	Andel av befolkningen som tittar varje sändningstimme	Kostnad per sändningstimme i 1993 års priser	Kostnad per tittartimme
1980/81:					
Nyheter	100 %	100 %	28 %		
Fakta	100 %	100 %	6 %		
Fiktion & nöje	100 %	100 %	12 %		
Sport	100 %	100 %	15 %		
Totalt	100 %	100 %	12 %	428 tkr	45 öre
1993:					
Nyheter	64 %	89 %	15 %	323 tkr	50 öre
Fakta	58 %	64 %	2 %	191 tkr	1,34 kr
Fiktion & nöje	39 %	60 %	7 %	322 tkr	45 öre
Sport	45 %	75 %	13 %	294 tkr	29 öre
Totalt	48 %	67 %	6 %	293 tkr	63 öre

Överlag ledde den ökade konkurrensen till att SVT hade betydligt lägre andel av befolkningen som tittare per sändningstimme 1993 än 1980/81. Vi kan av 1993 års siffror också utläsa att SVT hade en högre tittarandel än sändningsandel. Starkast är ställningen då det gäller Nyheter, Fiktion och nöje samt Sport – svagast för faktasändningarna.

Förslag till förbättrad rapportering

Vi har i vår studie av målpuppfyllelse och produktivitet inom SVT konstaterat en rad brister i tillgängligt material och statistik som gjort granskningen omöjlig på vissa områden och på andra svår eller onödigt arbetskrävande. Vi lämnar vissa förslag avsedda att underlätta framtida analyser och att främja utvecklingsarbetet inom SVT liksom den externa rapporteringen.

Förslagen är i korthet:

- 1) En översyn inom SVT av kategoriindelningen av programmen så att den blir mer enhetlig. För närvarande används delvis olika indelningar i produktionsstatistiken, den ekonomiska objektplanen, sändningsstatistiken och publikmätningarna.
- 2) En finare indelning av programstatistiken för att täcka fler aspekter så att det framgår om det rör sig om ett kaféprogram, förpackat program, inspelning i studio eller "on location" etc. Detta skulle göra det lättare att identifiera jämförbara produktioner.
- 3) En revidering av kategoriindelningen så att målgruppsindelningen skiljs från den innehållsinriktade indelningen.
- 4) En redovisning som möjliggör analys av olika resursslag (löner, arvoden, lokalkostnader etc.) relaterade till program.
- 5) En vidgad användning av programstatistik avseende bästa sändningstid.
- 6) En bestämmelse i det kommande avtalet så att SVT, på samma sätt som statliga myndigheter omfattas av kravet att årligen redovisa produktkostnader för verksamheten.
- 7) En registrering i programdatabasen av kanal, redaktion och producent så att dessa aspekter kan belysas i intern analys och så att kanaluppdelade siffror konsekvent blir tillgängliga i den externa statistiken.
- 8) En utökad redovisning av personalstrukturen.
- 9) En ökad användning och presentation av uppskattningssiffror ("tittarbetyg"), för programmen samt redovisning av nyckeltalen sändningsandel, tittarandel totalt respektive per sändningstimme och kategori i resultatredovisningen.
- 10) En återkommande oberoende professionell kvalitetsbedömning av viktigare produktioner, slumpvis utvalda nyhetsprogram och avsnitt av serieproduktioner m.m. Kvalitetskriterierna bör givetvis anpassas till vilken kategori som bedöms.

Dessa förslag har inte tillkommit för att utifrån åstadkomma en detaljstyrning och -kontroll av SVT:s verksamhet. Huvudsyftet är att stärka STV:s interna uppföljning och kvalitetssäkring.

Vårt huvudintryck är att SVT åstadkommit en utökad produktion till en i stort oförändrad kostnad och att man vid en europeisk jämförelse, utifrån vårt begränsade material, också har tittarandelar som ligger något över

andra länders Public Service-företag. Den minskade kostnaden per sändningstimme beror sannolikt på en kombination av verkliga produktivetsförbättringar (dvs. produktion av likvärdiga program till lägre kostnad) och på billigare sändningskategorier, ökad andel repris, ökade serieproduktion etc. Möjligheterna att åstadkomma produktivetsförbättringar berodde naturligtvis delvis på vilket utgångsläge SVT hade 1980. Nivån på kostnaden per sändningstimme är högre än exempelvis TV 4:s men sannolikt lägre än DR:s i Danmark.

Vi har förutom tittarsiffrorna inte underlag att bedöma kvaliteten i produktionen. Kostnaden per tittartimme har överlag gått upp på grund av konkurrensen från andra kanaler. Det finns mot denna bakgrund anledning för SVT att fortsättningsvis noga bevaka marknadsandelar och publikens reaktion och att fokusera kvaliteten på programmen i allmänhet och under bästa sändningstid i synnerhet.